

der før havde været Arbejderven, der før havde talt heftig mod Herregaardene, nu kastede mig imod Arbejderne — formodentlig fordi jeg havde gjort en eller anden politisk Svigning, det laa formodentlig bagved. Men jeg vil dog sige, at fordi man ved en Beslighed taler imod Herregaardene, naar der netop er Beslighed til at tale imod dem — og det var der den Gang, — der var den Gang foretaget et Valg, og der var Tale om Valgtryk, saa at Herregaardene naturligt var paa deres Plads i Diskussionen — ser jeg ikke, at dette Lovforslag har noget syndeligt med Herregaardene at bestille. Jeg kan ikke ud fra dette Udgangspunkt angribe al den Daarlighed, som jeg den Gang jagde ligger som en Ring om mange Herregaarde. Jeg vedfender mig endnu den Sætning, jeg tror, den er rigtig; jeg tror, det vilde være en stor Lykke, om man kunde forandre disse underlige Ejendomsforhold, som afgjort herske paa de Steder, og at man i den Ring, der utvivlsomt bestaar af ringere Menneker end Folk, der bo længere borte, kunde forandre Forholdene saaledes, at disse Mænd bleve Selvejere, stolte og fri Selvejere. Der blev af den ene af de Socialdemokrater, som havde Ordet i Gaar Aftes, talt om, hvorledes jeg skulde have ført mig saahøjt forfølselig ovre i den Kreds, som jeg har den Ære endnu i nogen Tid at repræsentere. Jeg skulde være begyndt derovre med disse overmaade stærke Udtryk, som vakte saa almindelig Anklang der. Jeg havde angrebet Regeringen, selve Regeringens Mænd, og brugt de haardeste Udtryk om dem, som overhovedet ere brugte, men senere hen skulde jeg være kommen derover og have talt snart mod en Venstremænd eller en Venstregruppe, snart mod en anden. Ja det er ganske rigtigt. Jeg har brugt meget stærke Udtryk om Regeringen. Jeg har brugt dem paa en Tid, da de stærke Ords Stund endnu ikke var helt forbi, det vil sige, paa en Tid, da det allerede paa en Maade var orkesløst og maaske ikke ganske værdigt at bruge disse Udtryk, fordi man vidste, at der fulgte ikke efter den Gaalen over til Rødværgerettens Anvendelse, som altid er en nødvendig Konsekvens, forekommer det mig, af slike voldsomme, revolutionære Ord. Men disse Ord ere alligevel blevene sagte saa nær ved det Øjeblik, da den store Forandring i vor Politikk var indtraadt, som smertes os alle saa dybt, skønt ikke alle tale om den Smerte, at jeg vilde ønske, at disse Ord maa blive betragtede som et Udbrud af denne Smerte, et Udbrud, som vel var uheldigt, som jeg selv betegner som uheldigt, fordi der ikke fulgte

mogen Handling paa af den Art, som jeg antydede, men som dog den Gang havde en vis Berettigelse. Saa har jeg senere angrebet forskellige Venstremænd derovre. Det er fuldkommen rigtigt, det har jeg gjort, fordi jeg, da der i 1885 ikke skete dette, som jeg altsaa betragtede som den naturlige Konsekvens af det, der var gaaet i Forvejen, saa at denne nu Politikk var den eneste rette Politikk for Venstre. Jeg har da naturligvis i det Øjeblik angrebet enhver Mand, der gik imod denne Politikk indenfor Venstre, og jeg tror, at det taler noget til min Fordel, at jeg snart har angrebet en, snart en anden. Det var ikke ifølge et eller andet Lune eller en eller anden pludselig opstaaende Sympati eller Antipati; men det var, fordi jeg fra det Øjeblik, Forhandlingspolitikken indførtes i denne Sal, har været, tror jeg, jeg tør sige, en af dens trofasteste Fortalere overalt, hvor man har villet høre mine Ord. Men det ærede Medlem fra Skjoldelev (Harald Jensen) undsjagde mig formelig paa Aarhus Arbejders Begne. Han sagde, at Aarhus Arbejdere skulde huske mig, hvad jeg her havde sagt. Hvis han dermed mener, at de vilde nægte mig deres Stemme, har der været en øjeblikkelig Forglemmelse, som jeg dog næsten ikke kan tro paa, til Stede hos det ærede Medlem, thi han vil dog vide, at jeg ikke tiere stiller mig i den Kreds efter højtidelige Udtalelser, den ene efter den anden. Men naar jeg nu kommer derover til April eller Maj, tænker jeg, efter min Sædvane og, som jeg haaber, saa skal tage Afsked med den Kreds, fordi Forholdene nu have forandret sig, fordi jeg for det Første er bunden ved, hvad jeg har sagt, og for det andet fordi den Kreds, haaber jeg, saa er delt i 3 Kredse, hvor jeg intet har at gøre, saa kan det jo ganske vist ved Agitation blive bragt til, at denne Sigen Farvel og denne Sigen Tak for disse 6 eller 7 Aar fra min Side bliver besvaret paa en Maade, som ikke er mig behagelig. Det kan godt være; derover er det ærede Medlem langt mere Herre end jeg. Men jeg vil dog sige til det ærede Medlem, at det var muligt, at det kunde gaa paa en ganske anden Maade, og jeg skal i den Henseende anføre en lille, ganske kort historisk Fortælling, som den ærede Formand, haaber jeg, vil give mig Tilladelse til at fortælle. Den er saa smuk og fortræffelig og burde kendes af os allesammen. Der var en Gang i vor Tid ovre i England en udmærket Mand — for Resten baade Moralist og Søn af en Moralist —, der hed Stuart Mill; hans Navn er jo noksom bekendt i alle Klasser af vort Samfund. Han stillede sig en Gang til Parlamentsvalgene og be-